

Vandalisme av historiske minner

Skrevet av Erik Hårberg

Sjelden stridsvogn fra første verdenskrig blir ødelagt bit for bit

På Veinesodden, Kongsfjord i Finnmark fylke, har det stått en stridsvogn (Renault FT-17) fra krigens dager. Den ble plassert der av tyskerne i 1942 og brukt som en del av forsvaret til HKB 4./448 Kongsfjord. Selv om stridsvognen har stått i et tøft klima med havet rett ved siden av, så er det ikke tidens tann som har vært dens største fiende, men suvinirjegere som har plyndret stridsvognen for alle de deler som var mulig å få av. Nå er det i siste brukt kraftig verktøy som skjærebrenner og stridsvognen som en gang var ganske komplett, er nå blitt vandalisert på det groveste. Den som kanskje har størst grunn til å føle dette som et tap er Tor Edgar Olsen som er oppvokst i området og har brukt mye av sin tid det siste året med å pusse på dette sjeldne objektet som

ble etterlatt av tyskerne etter krigen. "Jeg er fra bygda og har som barn, og ikke minst etter at jeg ble voksen, ruslet mange

Tor Edgar Olsen foran stridsvognen Renault FT-17. Her har han også satt opp et skilt på flere språk som forteller at stridsvognen var under restaurering.

turer rundt på det som vi kalte "Stillinga" 4/448 Kongsfjord". Det er synd å se at stridsvognen, som var et lite turistmål, nå er blitt ribbet for det meste av deler.

Kartutsnitt hentet fra Google maps

Veinesodden ligger i Kongsfjord i Finnmark fylke. Stridsvognen er plassert ut på flanken av kystfortet Kongsfjorden (HKB 4./448 Kongsfjord). Det ble bygget vei helt frem for å plassere stridsvognen som nærforsvar. I dag er nærmeste tettsted ca. 2 km unna.

Foto av Erik Ettrup

Restaureringsobjekt

Tor Edgar jobber for Luftfartsmuseet i Bodø sin restaureringssavdeling, og har i det siste tatt turen hjemover for å pusse opp stridsvognen som ligger noen kilometer fra . Det var i 2007 at han startet med det som var en planlagt restaurering sammen med sin bror Atle. Stridsvognen ble først gitt et lag med antirustmaling av den samme typen som forsvaret bruker, og deretter to lag med jernmaling som han selv hadde blandet. Deretter samlet de sammen løse deler som var slengt rundt stridsvognen og boltet disse på plass hvor det var mulig. Boltene ble laget av han selv og kopiert til minste detalj. Deretter ble det jobbet med å skaffe tegninger over de større delene som manglet på stridsvognen bl.a tårnkransen, luker og kanon. Tor Edgar utførte arbeidet på sin egen fritid og betalte alt fra egen lomme.

"Tanksen har alltid ligget mitt hjerte nært, og i fjor prøvde jeg å få satt i gang berging av tanksen før den forsvant for godt, både på grunn av vær og vind, men ikke minst suvinirjegere". Det var ikke først og fremst været som hindret Tor Edgar i å pusse opp, men fylkeskommunen nektet han å kjøre ned til stridsvognen da området var på naturfredningstomt. Planen var å frakte stridsvognen til Bodø for oppussing, men det er umulig å gjøre dette uten lastebil og kran. Eneste alternativ var å gjøre jobben på stedet, og det uten å kunne transportere verktøy, maling og andre deler med

Siste bilder av stridsvognen ble tatt i 2007. Foto av Tor Edgar Olsen

bil. Siden det er kjørbare vei ned til tanksen, tok Tor Edgar kontakt med Bygdelaget og ba dem stenge veien ut til "Stillinga" slik at det ble et lite hinder for dem som hadde mål å ta med seg deler fra stridsvognen. Dette ble det heller ikke noe av, og nå ser man resultatet av manglende vilje fra lokalsamfunnet og fylkeskommune. Etter mye arbeid, tid og penger er det litt bittert å se at halve stridsvognen er borte. "På grunn av det som har skjedd, har jeg lagt ned hele tanksprosjektet".

Foto av Tor Edgar Olsen

Tyveri og hærværk

Man kan trygt karakterisere dette som både tyveri og hærværk. Stridsvognen er prøvd delt opp i mindre biter med skjærebrenner og forsøkt fraktet ut. Nå har man ikke klart å dele opp hele stridsvognen, men mange deler er skåret av, belteplater er kuttet av, muttere, plater, beltedeler og alle de nye delene som ble laget til stridsvognen er borte. Enten har tyvene gitt opp underveis, eller så kommer de tilbake for å hente restene. En større metallplate lig-

ger litt lengre unna stridsvognen på veien, og det spekuleres i om dette kunne ha skjedd på vinteren da det har vært observert snøskutere i området. Kanskje har delene rett og slett blitt for tunge, og man måtte dumpe platen på vei tilbake? Den største platen som ble løsnet lå bare 100 meter fra tanksen. Det er vel usannsynlig at noen skal bruke timer på å skjære den løs, for å så legge den et lite stykke fra tanksen.

Fortsetter side 4

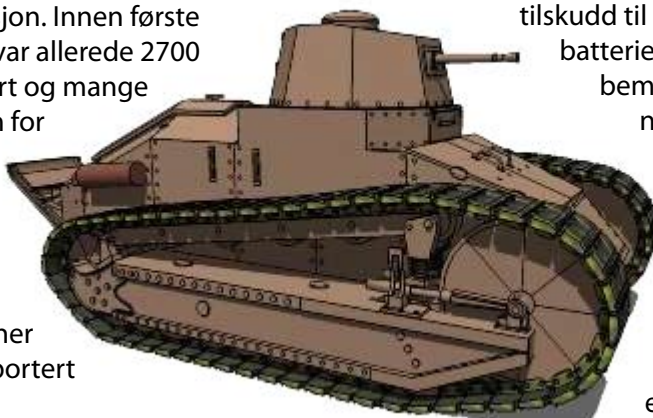

Foto av Tor Edgar Olsen

Renault FT-17 i Tysk bruk

Skrevet av Erik Ettrup

Prototypen for den franske FT-17 stridsvognen ble laget hos Renault under første verdenskrig, og var i 1917 nærmest en revolusjon innen moderne krigføring. Ikke bare var det den første stridsvogn i verden som kunne dreie tårnet uavhengig av kjøreretning, men den var også enkel å vedlikeholde og ikke minst egnet for masseproduksjon. Innen første verdenskrig var over 2700 stridsvogner produsert og mange gir FT-17 mye av æren for at tyskerne tapte skyttergravskrigen. Produksjonen fortsatte en stund etter krigen og man antar at oppimot 4000 vogner ble produsert og eksportert verden over.

3D grafikk av Bubus

Ved utbruddet av annen verdenskrig hadde Frankrike fortsatt i overkant av 500 vogner i tjeneste, etter invasjonen av Frankrike ble ytterligere 575 vogner mobilisert og sendt mot fronten. Frankrike ble bokstavelig talt overkjørt av tyskerne og som vi vet kapitulerte Frankrike 22. juni og etterlot seg ufattelige mengder inntakt militært materiell, inkludert 1704 FT17 stridsvogner. Tyskerne samlet opp både brukelig og ubrukelig materiell, noe som skulle vise seg å bli verdifullt senere i krigen.

Da Hitler i 1941 beordret oppsetting av eget kystartilleri under hæren "Heeresküstenartillerie" ble betydelige mengder materiell hentet ut fra krigsbyttelagrene i Frankrike. Både artilleri avstandsmålere, håndvåpen og FT-17 stridsvogner ble sendt nordover mot Norge i 1941.

Stridsvognene var tildelt avdelingsvis under artilleriavdelingene, HKAA", men fikk en kort tjenestetid i sin tiltenkte rolle. Allerede ved ankomsten til Norge ble vognene sett på som ubrukelige og utrangerte. Topparten var under 10km/t og pansringen var bare nok til å stoppe håndvåpenild. Kun måneder etter at de første kystfortene var operative ble mesteparten av vognene overlatt til lokale infanteriavdelinger. Her ble noen i en tid brukt som "mobile bunkere", men etter hvert som teknisk svikt innhentet de gamle vognene ble de gradvis utfaset som stridsvogner. I noen tilfeller ble vognene hugget opp og brukt til forskjellige formål. Noen steder ble tårnet tatt av og montert på bunkere, mens andre steder ble hele vogner kjørt i stilling og brukt som statisk nærforsvar.

Etter krigen ble naturlig nok mesteparten av slik materiell hugget og samlet inn av skraphandlere, men fortsatt finnes noen få overlevende vogner og tårn i Norge. I hvert fall tre vogner er samlet inn av museer, men ingen av disse er pr. dags dato restaurert til utstillingsstand.

FT-17 stridsvognen i Kongsfjord i Finnmark var en av totalt 20 vogner som kom til landet i 1941. Det er usikkert om vogna har stått på batteriet (HKB 4./448 Kongsfjord) siden 1941, eller om den kom som et tilskudd til nærforsvaret i løpet av de tre årene batteriet var operativt. Uansett er plasseringen bemerkelsesverdig spektakulær i den røffe naturen, men man kan nok spørre seg om kampverdien av denne vogna i det hele tatt var nevneverdig slik den sto.

Under den tyske evakueringen av Finnmark i 1944 ble nesten alle kystfort sprengt, men Kongsfjord ble evakuert i forkant og ble spart for de store ødeleggelsene og FT-17 vogna ble stående som et "glemt" monument over tysk tilstedeværelse, kun kjent av lokalbefolkningen.

Etter 90 lange år har denne stridsvogna sannsynligvis vært igjennom mer enn man kan forestille seg. Tar man tar en rask oppsummering av denne artikkelen så har denne stridsvognen overlevd både kampene på vestfronten under første verdenskrig og tyskernes "Blitzkrieg" i 1940. Videre for så å bli sendt 3000 kilometer avgåre på kjøll gjennom minelagte farvann og tre år senere overleve "den brente jords taktikk" i 1944. Deretter ikke minst norske skraphandlere. Etter å ha overlevd alt dette skulle man tro at man var sikret et evig liv, men dessverre var noen tydeligvis uenige i at denne stridsvogna skulle stå som et monument over annen verdenskrig i Kongsfjord.

Foto av Erik Ettrup

Politi er varslet

Saken er politianmeldet og man håper at noen skal ha fått med seg aktiviteten på området. Man ser fellestrekk mellom dette og det som skjedde på Museum Dietl, hvor en tysk BMW beltemotorsykkle ble stjålet, men man ønsker ikke å spekulere videre i dette før flere opplysninger kommer på bordet. Det er viden kjent at det betales mye for Tysk objekter fra andre verdenskrig, og selv om stridsvognen er fransk, er det uansett krigshistorie vi snakker om. Disse objektene er mye verdt i penger, men de har større verdi der de er. For det første minner de oss om hvordan det kan gå med en nasjon som tar lett på sin oppgave med å forsvare sitt land. For det andre gir disse lokalbefolkningen en mulighet for å trekke turisme. At enkelte bygdesamfunn ikke kjenner sin egen besøkelsestid og slår ring rundt slike objektene er rart, og særlig når ildsjeler som Tor Edgar sier klart ifra hva som kan skje hvis man ikke handler i tide.

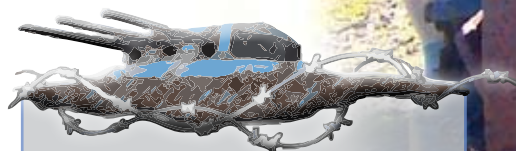
Howdan De planlegger å stjele den andre halvparten av stridsvognen er ikke godt å vite. Selve tårnet veier flere hundre kilo, for å ikke snakke om selve rammen. Det er nok mange tonn å ta av, og det skal vel godt gjøres å ta restene og sette den sammen. Hva som skjer nå er vel ikke godt å vite, men man er på god vei til å miste de siste rester av stridsvognen og litt av vår militære historie.

Tor Edgar Olsen konstaterer at stridsvognen er såpass ødelagt at videre arbeid vil være nyteløst. En trist skjebne for en 90 år gammel stridsvogn.

Foto av Tor Edgar Olsen

Tor Edgar Olsen har vært en hyppig gjest av stridsvognen på Veinesodden. Her et tidlig bilde fra 1987

Skrevet av Erik Hårberg 23 Aug. 08
erik.harberg@gmail.com
www.kystfort.com